

Posudek oponenta na bakalářskou práci

Filip Magalhães, *Slang studentů Filozofických fakult Rio de Janeiro, 2019, 64 str.*

Filip Magalhães si jako téma své práce zvolil slang brazilských studentů, což je téma dozajista poutavé a navíc vždy aktuální, protože málokterá složka lexika se vyvíjí tak dynamicky jako právě slang. Přestože o slangu vznikly v nedávné době i jiné bakalářské práce (připomeňme třeba práci Jana Mrvy *Moderní portugalský slang a jeho proměny*), Filip Magalhães si našel v rámci této problematiky nové, dosud nezpracované téma a jeho práci považuji tudíž za přínosnou. Samotný název práce mi však přijde poněkud nešťastně zformulovaný – filozofické fakulty, předpokládám, přísluší nějakým univerzitám, nikoli přímo městu Rio de Janeiru, bylo by tudíž vhodné přinejmenším doplnit předložku „v“.

Práce je rozdělena do dvou stěžejních částí, teoretické a praktické, přičemž teoretická část výrazně dominuje (cca 28 stran, ve srovnání s cca 3 stranami části praktické). Autor se v ní věnuje problematice portugalského jazyka poměrně zešíroka, od nástinu jeho historického vývoje přes vývoj portugalštiny v Brazílii až po podrobný popis slovtvorných procesů v portugalštině obecně; naskytá se otázka, zda jsou všechny tyto teoretické kapitoly pro práci opravdu nezbytné či zda jsou nezbytné v tomto rozsahu (např. nutnost ukázky dopisu P. V. de Caminha včetně přepisu do moderní portugalštiny?). Vzhledem k tomu, že samotné specifikaci toho, co je to vlastně slang (kterou osobně považuji za zásadní), je věnováno cca 6 stran z výše zmíněných 28 (a to se na nich ještě autor věnuje spíše vysvětlení principu jazykových změn, nikoli problematičnosti definice samotného slangu), považuji tento poměr za poněkud disproportionální, nemluvě o tom, že tyto výše zmíněné kapitoly jsou nutně příliš obecné a povrchně zpracované (jak také vměstnat vývoj portugalského lexika na jednu stránku? Nebo téma nového pravopisu na půl stránky?) a výběr informací v nich spíše nahodilý (např. informace o vyvraždění indiánů na str. 14, která nemá s tématem práce prakticky nic společného, stejně jako na str. 15 komentář problematičného postavení kapverdské kreolštiny). Tato tematická zmatečnost se pak občas projevuje i v samotném strukturování práce, kdy se v jedné podkapitole objevují informace spolu zcela nesouvisející (např. kapitola 2.1.9, kde se autor věnuje problematice diastratické variability brazilské portugalštiny, ale vměstná do ní i informace o lexikálním obohacování jak evropské, tak brazilské portugalštiny o přejímky z cizích jazyků, zejména z angličtiny). Z těchto důvodů tuto kapitolu považuji za ne zrovna dobře koncipovanou a poměrně nesourodou. Domnívám se, že kdyby se autor zaměřil čistě na problematiku slangu, jeho různých definic a variant a pak slovtvorných procesů, kterých využívá, práci by to dozajista prospělo. Považovala bych za přínosné, kdyby se autor k definici slangu vrátil u obhajoby práce a pokusil se objasnit, proč je to termín do určité míry problematičkový (jak sám autor naznačil v kapitole 2.2.2.1), a kdyby také dovysvětlil, jak sám chápe tento termín ve vztahu k portugalskému pojetí termínů „gíria“ a „calão“.

Praktickou část považuji za nedostatečně zpracovanou a je to opravdu škoda, protože autor nasbíral značné množství zajímavého materiálu a čerpá očividně i z vlastní bohaté zkušenosti, takže je zjevné, že ví, o čem mluví. Jen se to, bohužel, plně nepromítlo ve finálním textu. Metodologická kapitola by podle mého názoru měla být exaktnější, přehlednější a systematičtější; některé informace o samotném výzkumu se objevují již v předchozích

kapitolách (např. v kapitole 2.2.2.1, kdy autor mluví o studentském slangu obecně, ale souběžně už uvádí informace příslušející spíše do metodologie), jiné, podle mě důležité informace, v ní zcela postrádám nebo si je musí čtenář vydedukovat či dohledat sám (např. Z kolika filozofických fakult autor čerpal? Z jakých konkrétně? Jakým způsobem autor zohlednil tempo vyplňování dotazníků, jehož důležitost tu zmiňuje? Jakých otázek se většinou týkala odpověď „nevím“?). Celkové zpracování výsledků, které by podle mého názoru mělo být stěžejní částí této práce, je pak rozepsáno na pouhých dvou stranách, což je zcela nedostačující. V závěru se autor věnuje spíše dílčím specifikům, která z výzkumu vyplynula, postrádám však celkové statistiky, které by zobrazily vliv všech sociologických faktorů, které autor bral v potaz, stejně jako obecný komentář dosažených výsledků. Komentované výsledky navíc poukazují na fakt, že se respondenti vyjádřili hlavně na rovině slangu jako takového, potažmo slangu mladých lidí, nikoli přímo na rovině slangu studentského (což logicky vyplývá ze samotného charakteru dotazníku, kde se z celkového počtu 100 otázek jen cca 8 věnuje opravdu studentskému slangu, zbytek spíše slangu mladých lidí obecně. Nabízí se pak otázka, zda nerozlišovat mezi spojeními „studentský slang“ a „slang studentů“ a čemu se vlastně autor ve své práci chce přesně věnovat. To nás vrací k nezodpovězené otázce z teoretické části, tj. jak bude v této práci termín slang pojímán?).

Za zcela nedostačující považuji také komentář ke slovotvorným procesům, které zkoumané slangové výrazy používají; autor zde opět poukazuje na dílčí zajímavosti, místo aby podal ucelený a systematický přehled všech slovotvorných procesů, na které při výzkumu narazil, a usouvztažnil tak tuto praktickou kapitolu s obsáhle vyloženou teoretickou kapitolou 2.3. Bez takového odkazu práce poněkud postrádá propojení mezi teoretickou a praktickou částí. U mnohých slangových výrazů by také prospělo dovysvětlit, jak vlastně vznikly či co znamenají (např. fazer a Emily Thorne). Dlužno také dodat, že autor se v závěru vůbec nevyjádří k cílům, které si v úvodu stanovil. Jaké procesy jsou tedy dominantně používány při tvorbě studentského slangu? Je zde patrný návrat k archaismům? Liší se slang podle fakult? Lze na základě dosažených výsledků vůbec hovořit o nějakém studentském slangu? Některé z odpovědí na výše zmíněné otázky může čtenář najít v příloze, která se tak vlastně stává nejvíce nosnou částí celé bakalářské práce, přestože by měla být jen jejím doplňkem.

Práci doajista také neprospívá velké množství nedokončených či nevhodně strukturovaných vět a překlepů (dokonce i v samotném jméně autora na úvodní straně!), namátkou např. str. 3 – „...již mi pomohli“, str. 9 – „slova, které používají výhradně oni“, str. 11 – „druhým jazykem portugalskýmm elit“, str. 13 – „variantu portugalštinu odlišné od...“, str. 14 – „Důležité je však zmínit, že tupíjština v této době nebyla mrtvým, neboť...“, str. 15 – „krioulský jazyk“, tamtéž – „Zajímavostí, že ona brazilská portugalština je...“, str. 29 – „kompozity můžou být složeny“ atd. atd. Občas narazíme i na nepřesné formulace z hlediska věcného (např. str. 15 – „...původně předmětová zájmena mají i další funkce (vejo ele)“. Je toto příklad původně předmětového zájmena v jiné funkci?? Nebo str. 19 – „Jako vnější společenská příčina může být považováno přechod některých slangových výrazů do spisovné řeči...“ (Není to spíše důsledek než příčina?).

Navzdory výše zmíněným komentářům a výtkám však autor prokázal široký vhled do problematiky evropské i brazilské varianty portugalštiny, včetně jejich prostudování na rovině

diachronické, jak ostatně dokládá pestrá bibliografie. Navíc na základě vlastního dotazníku sestavil velice podnětný korpus, což velmi oceňuji, neboť tak vytvořil zdroj informací k dalším analýzám. Je jen škoda, že nedokázal všechny své zajímavé poznatky, často opřené o vlastní zkušenost, v samotné bakalářské práci lépe zpracovat a trochu více utřídit a usouvztažnit je k tématu práce tak, aby práce působila uceleněji. Výběr informací tak bohužel působí značně nahodile, což se podepisuje na celkově nekonceptním vyznění práce, a jejich analýza je prakticky nulová, přestože korpus poskytl značné množství údajů, které si hlubší rozbor zaslouží.

Po formální stránce pak práce disponuje všemi potřebnými náležitostmi a splňuje tak nároky kladené na bakalářskou práci. Doporučuji ji k obhajobě a za předpokladu, že autor zodpoví všechny výše kladené otázky, ji prozatím navrhuji ohodnotit jako dobrou.

V Maputu, 20. 8. 2019

Mgr. Petra Svobodová, Ph.D.